Міжрегіональна Академія управління персоналом
Українсько-Азербайджанський інститут соціальних наук
і самоврядування Г. А. Алієва
Міжнародна Кадрова Академія
ГО “Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління”
Всеукраїнська Академія наук публічного управління

МАУП

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 4

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Українське суспільство: контури інновацій”
м. Київ, МАУП, 30 березня 2017 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2017

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 2 від 22.02.17)

Редакційна колегія:
М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
М. Ф. Головатий (заступник голови), д-р політ. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
О. В. Баєва, д-р біол. наук, проф.;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
В. Б. Захожай, д-р екон. наук, проф.;
В. І. Литвиненко, д-р юрид. наук, доц.;
Є. О. Романенко, д-р наук з держ. упр., проф.;
В. В. Рябцев, канд. техн. наук, доц.;
В. І. Цибух, канд. філос. наук, доц.

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2008 —

С76 Вип. 4: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. "Українське суспільство: контури інновацій", 30 березня 2017 р. / редкол. : М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2017. — 348 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2017
© ДП "Видавничий дім "Персонал", 2017

Яровой Тихон Сергійович
Парламентаризм як засіб розвитку демократії та формування інституту державної служби 261

МОЛОДІ ВЧЕНІ

Жук Андрій Михайлович
Особливості розуміння "регіоналізму" в європейському союзі та Україні..... 265

Зубков Станіслав Володимирович
Методи інформаційних технологій в задачах управління медичним закладом..... 267

Картавцева Юлія Валеріївна
Захист прав інтелектуальної власності в умовах розвиненого соціуму..... 270

Климков Іван Ілліч
Інформаційно-комунікативні технології як основа інноваційної політики держави 273

Кривоберець Марина Миколаївна
Сучасні орієнтири розвитку рекреаційного туризму в Україні..... 276

Ладнюк Максим Олександрович
Морально-ідейні цінності і переконання як чинник інституційних перетворень в Україні..... 279

Лебеденко Сергій Борисович
Політична культура США. Уроки для українського суспільства 281

Лучка Ігор Юрійович
Ділова репутація суб'єкта господарювання в умовах розвиненого соціуму 284

Мурашев Сергей Павлович
Современная проблематика государственного управления природопользованием в автотранспортном комплексе..... 287

Павленко Олександр Вікторович
Колективна власність в контексті розвиненого соціуму..... 289

Падун Наталія Петрівна
Мотиваційні аспекти у сфері економіки — важливий фактор продуктивної виробничої діяльності в умовах ринку..... 293

Пастернак Андрій Олександрович
Особливості конституювання прав людини в контексті розвитку демократичної, правової, суверенної держави..... 298

Рибка Андрій Олександрович
Генезис теорії людського капіталу 302

Савенок Вячеслав Володимирович
Планування території адміністративного району як ефективний засіб державного регулювання її використання..... 305

Сопова Дана Олегівна
Філософський аспект академічної чесності як проблеми інноваційного суспільства 308

Стефен Сінікіем Азаікі
Міжнародні аспекти подолання бідності: уроки для Нігерії та України..... 311

О. В. ПАВЛЕНКО
здобувач каф. цивільно-правових дисциплін ННІП МАУП

КОЛЕКТИВНА ВЛАСНІСТЬ В КОНТЕКСТІ РОЗВИНЕНОГО СОЦІУМУ

Статею 63 Господарського кодексу України (ГКУ) "Види та організаційні форми підприємств" [1] передбачена дія підприємств колективної власності (ПКВ). В той же час, за Класифікацією організаційно-правових форм господарювання, затвердженою наказом Держспоживстандарту України від 28.05.2004 р. № 97, така організаційно-правова форма господарювання, як колективне підприємство, з 31.03.2004 р. не існує [2]. Чинним законодавством України не передбачено обов'язкової реорганізації колективних підприємств, проте створення нових підприємств у формі колективних вже неможливо.

Між тим, величезний потенціал підприємств колективної власності на нашу думку, практично не розкритий, а отже і не використовується, що і призводить до існування низки проблем в економіці нашої країни.

Доцільність збереження та розвитку ПКВ визначається об'єктивними економічними потребами, потребами економічного реформування. Справа в тому, що такого роду реформування у нас практично не було. Більш як 25 років так званих "реформ" фактично були роками найжахливішої руйнації державності, державних інституцій, економіки, соціальної сфери: освіти, охорони здоров'я, культури, науки, спорту та, чи не найголовніше, тотального розкрадання національних багатств.

Всупереч загальній нав'язаній нам думці, економічні реформи як такі у нас практично не проводилися. У нас були окремі лібералізаційні закони, але в основному, це укази Президента, постанови уряду, як правило, закритого характеру, що приймалися задля інтересів того чи іншого олігарха або групи олігархів.

Найбільш "ласі" активи, промислові підприємства, цілі галузі відчужувалися у приватні руки не шляхом проведення прозорих, відкритих тендерів, а "підкилимно". Правовою основою для масштабної приватизації повинна була б бути потужна законодавча база, що включала б відповідні законодавчі акти, які б, виходячи з пріоритетності суспільних інтересів, встановлювали рівні можливості ведення ефективної підприємницької діяльності для кожного з громадян. Але такої бази не було створено. Влада того часу (з 1995 по 2004 роки, в період президентства Кучми) воліла посилатися на загальні конституційні принципи: дозволено все, що прямо не заборонено. Безумовно, тоді і згадки ніхто не мав, що може відбутися таке брутальне, безконтрольне розтягування майна. Тому воно і не заборонялося. А все, що не заборонено, виявляється можна. Можна "прихватизувати" усі найбільш привабливі активи країни через секретні, закриті приписи чи телефонні вказівки щодо чергового пограбунку. За такими вказівками високоприбуткові об'єкти, які мали б працювати і працювати у своєму статусі загального (загальнонародного) блага, приносячи значний зиск усьому населенню: кошти для виплати зарплат бюджетників, пенсій — передавалися владою якщо не у власні, то у всякому разі, у дуже близькі руки.

Дійсну спрямованість економічної політики перших років незалежності яскраво ілюструють наступні приклади. Під українські кордони певним олігархом підганя-

лися залізничні потяги, споряджені на вивіз (або на ввіз) відповідної продукції (в т. ч. і підакцизної). І тут раптом з'являється розпорядження, яким на два, три дні оголошуються митні канікули. Ніхто з (чужих) підприємців не встигає скористатися ними, а "свій", що вже на кордоні, виявляється найспритнішим. І так майже повністю будувалася уся економічна "політика".

"Ринкові реформи" полягали як у розтягуванні загальнонародної власності так і у все тужчому закручуванні "гайок" щодо населення. Отже, усі "економічні реформи" полягали у розкраданні або знищенні (у той чи інший спосіб) колишньої загальнонародної власності, а також у пограбуванні країни, кожного пересічного громадянина.

Розпродали (розікрали) усі найрентабільніші сфери колишнього народного господарства, промислові галузі економіки. Знищеними є авіабудування, суднобудування, сільське господарство, тваринництво тощо. Загублено український флот (у нас була найкрупніша у світі компанія — Чорноморське пароплавне судноплавство) і багато ін.

Цього всього розграбування не відбулося, загальнонародні активи, багатство України не були б несправедливо присвоєні п'ятою — шістю родинами, якщо б відповідні підприємства, промислові комплекси передавалися не в приватні руки, а у колективну власність — власність трудових колективів підприємств.

Здавалося б, що про приватизацію активів, підприємств можна говорити лише в умовному сенсі — адже вона вже відбулася, майже все розтягнуто. Однак ще залишилось приблизно 3–5 тис. державних підприємств (не кажучи вже про те, що у нас є ще один величезний ресурс — це землі для ведення сільського господарства. Але це окрема тема для дослідження). Тому все, про що буде йти мова стосовно ПКВ — може бути застосовано до цих залишкових об'єктів, тим більше, що частина з них — підприємства стратегічного значення. Це по перше. Крім того, зараз однією з важливих проблем, що конче потребує вирішення, є проблема рейдерства. Вона захлиснула країну, суттєво негативно впливає на розвиток бізнесу — тормозить його, перешкоджає надходженням інвестицій в економіку тощо.

Виправленню становища, що склалося, також могла б сприяти реанімація підприємств колективної власності (ПКВ) в Україні. Більш того, є достатні підстави вважати, що саме з утвердженням, поверненням колективної власності на втрачені позиції, наданням колективних підприємствам належного правового статусу, пов'язані необхідні економічні і соціальні перетворення в Україні.

Цивільне право по суті є втіленням лібералізму, адже цивільні правовідносини засновані на основі юридичної рівності сторін, вільного волевиявлення та майновій самостійності учасників цих відносин. Слово "цивільний" походить від давньоримського civitas і означає громадянин.

Основне призначення цивільного права, зазначає О. Шаповалова, — це утвердження і захист приватного інтересу, правового статусу людини, особистості, закріплення автономії індивідів, їх незалежності від держави, а гуманна сутність цивільного права проявляється через його взаємозв'язок з правами людини. Тобто цивільне законодавство захищає переважно індивідуалістичні егоїстичні інтереси осіб, не торкаючись інтересів загальних [3].

Господарське законодавство мало б навпаки, бути спрямованим переважно на захист публічних інтересів у сфері господарювання (економіки). Поняття публічного інтересу виходить із філософської концепції так званого загального блага. У цій концепції подана модель виявлення, узгодження, визнання та захисту публічного інтересу. Загальне благо виражає найважливіші для людства, суспільства в цілому (загальні, публічні) інтереси, інтереси "для спільного буття та погоджено-

го співіснування" і водночас — загальні умови для вираження і захисту інтересів кожного.

Врахування та узгодження зазначених інтересів (приватних та публічних) є основним завданням державного регулювання. Адже держава, як зазначає Т. Кравцова, у процесі здійснення прав і свобод кожним індивідом приміряє егоїстичні інтереси окремих членів суспільства [9].

Розглядаючи питання щодо використання можливостей колективної форми власності у врегулюванні зазначених інтересів у сфері господарювання, слід зазначити, що відповідь на нього залежить від визначення правового статусу ПКВ як в "зовнішньому середовищі" — системі форм власності, так і у "внутрішньому" — визначенні контенту прав колективної власності — сукупності правомочностей, які будуть "вкладуватися" у статус ПКВ.

Визначення правового статусу ПКВ у "зовнішньому" та у "внутрішньому" середовищах можна інтерпретувати як виявлення юридичної природи колективної власності. Таке визначення та формулювання пропозицій щодо вдосконалення правового статусу ПКВ також є важливими кроками у вирішенні проблеми реанімації вищезазначеної (колективної) власності.

Щодо правового статусу ПКВ в "зовнішньому середовищі". Раніше вважалося, що колективна власність відноситься до суспільної власності: "Трудова власність дрібних товаровиробників поступово перетворювалася в колективну соціалістичну власність за допомогою їх добровільної кооперації" [4].

Саме віднесення колективної власності до публічної дало підстави більшості дослідників проблем власності ідентифікувати її з державною, стверджувати про неефективність зазначених форм власності у порівнянні з власністю приватною.

Вважаємо, що колективна власність має займати проміжне місце між приватною і колективною, набути позитивні риси кожної з зазначених видів власності і позбутися рис негативних, які також є притаманними цим видам.

Стосовно набору правомочностей, які будуть "вкладуватися" у правовий статус ПКВ. При визначенні оптимальної їх сукупності будемо виходити з так званого пучка правомочностей, що запропоновано англійським юристом А. Оноре. Відповідна сукупність стосувалась права приватної власності фізичної особи, однак ми вважаємо, що аналіз запропонованої сукупності може бути корисним для визначення контенту права колективної власності. Згідно з пропозиціями А. Оноре, право власності включає 11 елементів: 1) право володіння; 2) право використання; 3) право управління (рішення, ким і як може бути річ використана); 4) право на дохід; 5) право на "капітальну цінність" речі, що припускає право на відчуження, споживання, зміну або знищення речі; 6) право на безпеку, тобто імунітет від експропріації; 7) право на передачу речі у спадок, заповітом; 8) безстроковість; 9) заборона використання речі шкідливим для інших способом; 10) відповідальність у вигляді стягнення, тобто можливість відібрання речі на сплату боргу; 11) залишковий характер, тобто очікування "природного" повернення переданих кому-небудь правомочностей після закінчення терміну передачі або в разі втрати ними чинності з будь-якої іншої причини.

Аналіз зазначених правомочностей дозволяє визначити сукупність бажаних властивостей для підприємств колективної власності. Зокрема, доцільно включити до таких властивостей право володіння, право використання, право управління (рішення, ким і як може бути річ використана), право на дохід, право на безпеку, тобто імунітет від експропріації; безстроковість, заборона використання речі шкідливим для інших способом. Щодо небажаних властивостей для цих підприємств. До них ми

відносимо право на “капітальну цінність” речі, що припускає право на відчуження, споживання, зміну або знищення речі; право на передачу речі у спадок, заповітом; відповідальність у вигляді стягнення, тобто можливість відібрання речі на сплату боргу; залишковий характер, тобто очікування “природного” повернення переданих кому-небудь правомочностей після закінчення терміну передачі або в разі втрати ними чинності з будь-якої іншої причини.

Література

1. Господарський кодекс України [Електронній ресурс]. — Режим доступу: http: // zakon1. rada. gov. ua /cgi-bin/laws/main. cgi?nreg=1540–06
2. Об утверждении национальных стандартов Украины, государственных классификаторов Украины, национальных изменений к межгосударственным стандартам, внесении изменения в приказ Госпотребстандарта Украины от 31 марта 2004 г. № 59 и отмене нормативных документов. Государственный комитет по вопросам технического регулирования и потребительской политики Приказ от 28.05.2004 № 97. Редакция действует с 19.06.2015. [Електронній ресурс]. — Режим доступу: http: // zakon1. rada. gov. ua /cgi-bin/laws/main. cgi?nreg=1540–06
3. Шаповалова О. Шляхи подолання неузгодженостей у цивільному та господарському законодавстві України // Підприємництво, господарство і право. — № 3, 2008. — С. 27–32
4. Экспроприация. БЭС, т. 30. — 1978. — С. 28(14).